

Drengene i skyggen

Af Lars Norén

ODENSE TEATER

Udarbejdet af:
Lars Maarup, Peter Krogh-Sørensen og
Odense Teater 2007

SKOLEMATERIALER

DRENGENE I SKYGGEN

Af Lars Norén

Oversætter:

Vibeke Bjelke

Bearbejdelse:

Kim Bjarke og Per Smedegaard

Iscenesætter:

Per Smedegaard

Scenograf og kostumier:

Stine Martinsen

Spillested:

Farinen, Roersvej 33

Spilleperiode:

13. april – 2. maj 2007

INDHOLD

Medvirkende.....	3
Indledning	4
Karaktererne i DRENGENE I SKYGGEN.....	5
Samfundets skyggeside	7
Interview med instruktør Per Smedegaard	8
Interview med skuespiller Jesper Asholt.....	10
Lars Norén.....	11
Nogle citater om Norén:.....	12
Retsstaten Danmark.....	14
Fakta omkring fængselsvæsenet i Danmark.....	14
Anstalten ved Herstedvester.....	15
Indsattes vilkår generelt	16
Typiske træk ved kriminelle	17
Interview med tre elever fra 3g på Odense Katedralskole	19
Hvad står der i aviserne om straf og behandling?.....	21
Arbejdsspørgsmål	25
Gode links	26
Litteratur	26
Andre referencer.....	27
Uddrag fra manuskriptet.....	29

Medvirkende

Per: Mads M. Nielsen

Christoffer: Mikkel Bay Mortensen

Olle: Jesper Asholt

Anders: Peder Dahlgaard

Memo: Peter Khouri

Olof: Lars Lønnerup

Arne: Mads Nørby

Faderen: Ole Møllegaard

Moderen: Susanne Saysette

Stefan: John Heuser*

Tommy: Paw Terndrup*

Pige: Mia Helene Højgaard**

*3. års elever fra Skuespillerskolen v/ Odense Teater

** Elev fra Det Kongelige Teaters Balletskole i Odense

Indledning

DRENGENE I SKYGGEN er Lars Noréns beskrivelse af de indsatte i et lukket fængsel. Det eneste de indsatte har tilfælles er, at de har begået kriminalitet, der er så voldsom, at de skal være spærret inde på ubestemt tid.

Hvem er de? Hvad har de gjort? Langsomt finder vi ud af mere om, hvem de indsatte er, og hvad det er for nogle kriminelle handlinger, de har begået.

DRENGENE I SKYGGEN er en forestilling, der ikke kan undgå at vække til eftertanke omkring vores straffesystem, men også omkring hvad det er der gør et menneske til et monster. Ikke mindst bliver vores vante tolerance sat på en prøve ud over det sædvanlige.

Dette skolemateriale er udarbejdet af:

Lars Maarup og Peter Krogh-Sørensen (Arbejdsudvalget)
Line Hede Simonsen (pressemedarbejder på Odense Teater)

Hvis du har kommentarer til materialet, er du velkommen til at sende en mail til Line Hede Simonsen (line@odenseteater.dk)

God fornøjelse!

Karaktererne i DRENGENE I SKYGGEN

Per:

Fan af Brøndby og Manchester united. Er født i Viborg, men opvokset i Greve.

Erklæret nationalsocialist." ...jeg har ikke nogen computer. Jeg var ikke i skole dengang de ligesom havde det. Jeg var der bare...sporadisk, engang imellem, i folkeskolen når man ikke havde noget andet, der var vigtigere..."

"Det spiller ingen rolle om I låser mig inde i halvtreds år. Mine meninger kan I under ingen omstændigheder sætte i fængsel. De findes alligevel derude."

Idømt forvaring på ubestemt tid

Christoffer:

Er halvt italiener. Vokset op i Ringsted. Har haft en hund. Skriver til berømte kvinder, og med en masse almindelige kvinder. Misbrugt af sin mor som barn.

"Det er skide uøkonomisk at man skal sidde her så der ikke er nogen der ser hvordan man ser ud og får glæde af det, og så forsvinder det måske til ingen nytte."

Idømt forvaring på ubestemt tid

Olle:

Havde ingen kammerater som barn, var et stille barn. Opvokset i Vils på Mors. Har arbejdet i det lokale jernstøberi. Opvokset i et kristent miljø.

"...bagefter fik jeg så mange tæsk af far, han slog mig så jeg ikke kunne gå i skole i flere dage...så holdt han op med at tale til mig, det var som om jeg ikke eksisterede mere."

Idømt forvaring på ubestemt tid

Anders:

Forældrene fik ham sent. Han har haft job i Miljø og sundhedsbeskyttelsesudvalget i Nakskov, men blev arbejdsløs på grund af besparelser. Bliver let forelsket, men er ikke nogen ørn til at danse.

"... man har jo mistet sit menneskeværd...men at jeg skulle få et tilbagefald igen er helt udelukket, så meget kan jeg sige...Det er der ikke en microchip af en chance for lige meget hvad der sker."

Idømt forvaring på ubestemt tid

Memo:

Søn af flygtninge fra Iran. Vokset op i Ishøj. Startede tidligt en småkriminell løbebane. Har forsøgt at gøre oprør mod sin voldelige far, der tyranserede hele familien. Ønsker sig et bur med silkehaler i cellen, som han kan passe.

"men jeg tænker at nej, det var en anden der gjorde det...som jeg gjorde (...) jeg får svage film af det (...) jeg ser ikke klart hvad der skete. De skal bare gøre som jeg siger ellers bliver der problemer...de kan jo komme til skade."

Idømt forvaring på ubestemt tid

Olof:

Har været læge i 15 år, er netop blevet færdig med at betale sin studiegæld. Han er enebarn, forældrene er gamle. Faderen er også læge. Er skilt. Har en datter. "Min kone syntes altid at jeg var så rutinebetonet og rigid"

"Så må man leve så godt man kan med sine problemer. Og få det bedst mulige ud af det."

Idømt forvaring på ubestemt tid

Arne:

Ufaglært, har arbejdet på vognmandsruten. Familiefar til en søn og en datter, Markus og Carina. Fodboldinteresseret. Er blevet mishandlet af sin mor, faderen forlod familien og forsumpede.

"Jeg var ikke noget værd fra starten syntes jeg, der var ingen der så det...at man var noget værd. Og det var man vel heller ikke." "Så jeg bar nok rundt på en hel del raseri, når det drejede sig om kvinder."

Idømt forvaring på ubestemt tid

Samfundets skyggeside

Jesper Asholt, Peter Khouri, Lars Lønnerup, Mads Nørby og Peder Dahlgaard.

DRENGENE I SKYGGEN er anden del af den svenske dramatiker Lars Noréns trilogi; MORIRE DI CLASSE (klassernes død). En trilogi hvor Lars Norén forsøger at skildre samfundets udstødte og den virkelighed, vi helst fortrænger.

Med sin dramatik søger Lars Norén at give et samfundsportræt. Han søger at vise virkeligheden som den ser ud. Tidligere skrev Lars Norén om det bedre borgerskab og den klaustrofobiske familie. Han beskrev familiens sammenbrud og opgøret med forældrene. Med PERSONKREDS 3, den første del af trilogien, begyndte han at skrive om samfundets nederste lag.

I DRENGENE I SKYGGEN er der ikke en egentlig linie i handlingen, hvor den ene scene naturligt afløser den anden. Der er snarere tale om en form for collage, hvor man gennem 63 scener får indblik i 7 indsatte liv og skæbne. Det sker gennem en vekslen mellem monologer og små sekvenser fra afdelingen. Det betyder, at man mister fornemmelsen for tid – tiden ophæves og dens betydning forsvinder – ligesom det ofte sker for indsatte i et fængsel.

Forestillingen foregår på en retspsykiatrisk afdeling. De personer, vi møder, er dømt til forvaring – det er afvigere af den værste slags. Men det er jo mennesker. Personerne i DRENGENE I SKYGGEN har selv været udsat for overgreb og ekstreme omsorgssvigt som børn.

De indsatte oplever en hård kamp både med sig selv og med hinanden. De tror ikke på sig selv, de forsvarer sig selv, lyver for sig selv og for publikum.

Man oplever, at ens sympati flytter sig, som forestillingen skrider frem og forbrydelserne langsomt oprulles. Man starter med at have en form for medlidenhed med de ind-

satte, indtil det går op for os, hvad det er for forbrydelser, de har begået. Det betyder, at man må stille spørgsmål ved sin egen retsfølelse, og den måde samfundet straffer på. Hjælper det at give hårdere og hårdere straffe? Gentager de ikke bare deres forbrydelser, når de kommer ud? Er det ikke bare samfundets hævn? Var det ikke bedre at behandle? Således kalder forestillingen til debat og eftertanke.

Af Merete Møller Vandmose

Interview med instruktør Per Smedegaard

Er du valgt til opgaven, fordi du er Norén-ekspert?

Egentlig ikke, og de vidste jo heller ikke, at min far er fængselsbetjent – han har 40 års jubilæum lige nu – men man har jo som instruktør en stil eller et varemærke, eller noget man går efter eller har lyst til... og selvom jeg prøver at lave en unik forestilling hver gang, så kan jeg godt se at gennem de 14 forestillinger, jeg har lavet, der er der noget med et reelt menneske i centrum som publikum kan identificere sig med, og så en teatral verden udenom. Når jeg arbejder med spillerne, så fungerer det, når jeg kan identificere mig med og føle med karaktererne.

Det kunne være derfor.

Dette stykke er mere tilgængeligt, end Norén ofte er?

Jo, sådan er han blevet efterhånden, noget af det tidligere har været med mere teatralt sprog om 'borgerskabet' og familier i opløsning. Han er begyndt at gå en mere realistisk vej, og det er tydeligt, at stykket bygger på en hel del research, han har snakket med en masse fanger, han noterer sig jo deres tics, måde at bevæge sig, det fremgår af tekstens karakteranvisninger – og det er nok en del af hans udvikling, et forsøg på at nærme sig virkeligheden, at han er blevet mere tilgængelig.

Vil han bare vise virkeligheden, eller viser han også en vej frem?

Der er et meget godt ordsprog: kunsten skal ikke give svar, den skal stille spørgsmål. Norén går ikke ind og laver direkte samfundsmønstre, der er jo ingen af personerne der viser vejen, ikke engang fængselsbetjentene, de har også et ensomt og miserabelt liv, så hvis der er et budskab, så ligger det i titlen, Drengene i Skyggen. Vi er i et fængsel, og det er noget, vi normalt ikke forholder os til. Jeg har været en del rundt i fængsler under min research til det her, og det er en verden man ikke kan forestille sig. Arrestforvareren i Odense Arrest sagde: "Nu har jeg været snart 20 år i fængselsvæsenet, jeg tror ikke, jeg kan forestille mig helt, hvad det ville sige, hvis jeg ikke havde nøglerne."

Så er det også der samfundsmæssige i det – i princippet forholder vi os som samfund kun til forbryderne, indtil de er dømt, så spærre vi dem inde, og så forholder vi os ikke mere til dem, så længe retsfølelsen bliver tilfredsstillende. Men hvad sker der med et menneske når det er spærret inde, måske i 16 år, hvor det eneste han kan tænke på er det, han har gjort og det, at han skal ud igen, ikke: hvordan skal han klare sig i en almindelig hverdag i samfundet. Der er jo ikke mandskab til at lave kognitive programmer, anger-management- programmer og sådan noget, så det vil sige at vi kan bare spærre dem inde, indtil de kommer ud og tilsyneladende har den samme brist. Så tilbage til Norén: Han vil have os til at forholde os til det, vi normalt ikke forholder os til.

Man får sympati med personerne – indtil slutningen af stykket, hvor man måske mister den igen.

Norén vil ikke lave et skønbillede af fangerne, så vi synes, det er synd for dem. Det er det jo, og det tror jeg, han mener: ingen gør sådan noget her af sig selv, alle er blevet forsømt, vanrøgtet, mishandlet i en eller anden forstand, der tror jeg, der er et samfundsmæssigt udsagn, og derfor må vi godt have ondt af dem som mennesker, men vi må aldrig føle sympati eller forståelse for deres handlinger. Jeg tror, det er det ærinde, han er ude i. Det ville være meget ærgerligt hvis der var nogen der sagde: hvis man ser sådan på det, så er det jo ikke så slemt – for det er det!

Der kan være mange årsager til, at de bliver seksualforbrydere, det kan også være noget fysisk, at de ikke har kontakt til frontallapperne, så de kan ikke føle empati, men her vælger han nogle, der alle sammen er skadet som børn Som arrestforvareren i Odense Arrest sagde: den typiske fange er 30-40 år, mand, misbruger eller barn af misbruger, og det vender tilbage igen og igen.

Hvorfor straffer vi? For at holde dem væk fra gaden og afskrække andre? Tror vi på, at det hjælper?

Nej, som en af dem giver udtryk for: hver gang jeg føler mig mindreværdig over for en kvinde, så slår jeg hende ihjel. Sådan en er vi nødt til at spærre inde på ubestemt tid, for han kan ikke være ude blandt andre mennesker.

Er det samfundets skyld?

Min far, som er fængselsbetjent, sagde, at han hellere ville være arbejdsløs, og at alle de ressourcer, der bliver brugt på at opretholde fængselsvæsenet, blev sat ind i forhold til alle de svage familier. Ja, det er måske samfundets skyld, men det er i hvert fald

samfundets ansvar, eller - hvis ikke vi gør noget, så bliver det bare samfundets problem.

Forbryderen er selv et offer? Kan vi bebrejde offeret, at det er blevet offer?

Måske skal vi hellere kigge på hans børn.

Hvem eigner stykket sig for?

Gymnasieelever og ældre. De skal nok ikke være meget yngre, men det er et stykke, som jeg tror vil tiltale de unge som måske ellers er mest til biografen. Det er godt, at Odense Teater og byens andre teatre laver noget for de unge. Jeg håber, de benytter sig af muligheden.

Interview med skuespiller Jesper Asholt

John Heuser, Jesper Asholt, Lars Lønnerup og Paw Terndrup.

Skuespilleren Jesper Asholt gæster Odense Teater for første gang i DRENGENE I SKYGGEN. De fleste kender ham fra hans mange film og TV roller. Han har høstet stor anerkendelse for rollen som fængselsbetjenten Bo i Erik Clausens seneste film, LEDSAGET UDGANG. Lige nu kan han opleves i biograferne som faderen i filmatiseringen af Erling Jepsens roman, KUNSTEN AT GRÆDE I KOR.

I DRENGENE I SKYGGEN spiller Jesper Asholt den pædofildømte Olle, der modsat de andre fanger på afdelingen erkender sit problem og tynges af skyldfølelse. Allerede når man møder Olle første gang, bliver man klar over, at han har det svært. Gennem hele forestillingen beder han til Gud om at blive fri for sine forbudte følelser og forsøger, uden held, at blive kastret.

Olle bliver holdt uden for og mobbet af de andre indsatte. I fængslets hierarki rangerer dem, der har forbrudt sig mod børn, allerlavest - ligesom i det øvrige samfund. Ikke alene rangerer de lavest, pædofildømte er desuden meget udsatte. Der er en overhængende risiko for, at de andre fanger vil begå vold imod dem. Olle er isoleret og

konstant bange for, hvad der kan ske ham, når han er sammen med de andre, hvis der ikke er en fængselsfunktionær til stede.

Store krav

Det stiller naturligvis store krav til en skuespiller at spille en karakter med seksuelle overgreb mod børn på samvittigheden. Jesper Asholt fortæller: "Selvom man nærer en dyb afsky for det, ens karakter har gjort, er man nødt til at finde ind til noget i personen, man kan genkende og forholde sig til. Skuespillererfaring gør heldigvis, at man bliver dygtig til at skille tingene ad. I filmen KUNSTEN AT GRÆDE I KOR spiller jeg en far, som terroriserer sin familie og begår overgreb mod sin datter. I arbejdet med den rolle fandt jeg ud af, at det er vigtigt at finde et sted i personen, som man kan forstå – en slags nøgle. For ikke at udlevere sin karakter er man nødt til at finde mennesket bag. Man må gøre ham troværdig og give ham de sympatiske sider, som den type mennesker også har."

Hvorfor?

Man kan spørge sig selv, hvorfor man skal se en forestilling, der fortæller om noget, der er så modbydeligt. Hvorfor skal vi konfronteres med nogle mennesker, som de fleste gerne vil have spærret inde - så vi er fri for at tænke mere over, at de findes. Som Jesper Asholt siger, "er der ikke meget "feel good leverpostej dansk hygge" over stykket. Man skal først og fremmest se DRENGENE I SKYGGEN, fordi man får en oplevelse, der brænder sig fast – det er en forestilling man tager med sig. Lars Norén har skrevet en stærk tekst med skarpe karakterbeskrivelser. Desuden skal man se den, fordi man ikke kan fornægte, at vores samfund også har en skyggeside."

For Jesper Asholt er det vigtigt at være med til at åbne folks øjne for den slags forbrydelser – og dermed forhåbentlig tilskynde flere til at gribe ind, hvis de har en fornemmelse af, at der er noget galt inde ved naboen. "Vi har en tendens til ikke at blande os – det hører ligesom hjemme i privatlivets sfære – men vi skal blande os, hvad enten det er konen eller børnene, der bliver mishandlet. Hvis bare en af de mennesker, der ser denne forestilling, tager sådan et skridt, har det været det hele værd".

Lars Norén

Lars Norén er født i 1944 og hører derfor hjemme under overskriften 'Nyere nordisk dramatik', men han træder alligevel frem foran de fleste af sine samtidige. Norén begyndte sin litterære karriere som lyriker og romanforfatter, fra 1980'erne er han dog mest kendt som dramatiker.

Hans stykker er skrevet i en stil man kunne kalde ny-naturalisme, det vil sige at han fører arven fra Strindberg og Ibsen op til vore dage, med en psykologisk boren i personerne. Men han er også i slægt med absurdisterne med sine sommetider meget korte, men dybe replikker der hver rummer stof til en lang afhandling. Han er en mester i at afsløre dobbeltbundethed som det ses hos borgerskabet eller – i flere af hans stykker – i familiens midte.

DRENGENE I SKYGGEN tager fat et andet sted, nemlig på samfundets bund, blandt de mindst velsete, seksualforbryderne. Men også her forsøger han at komme ind under huden: hvad er de for nogle mennesker, hvorfor er de blevet som de er – ikke for at vi dermed kan komme til at forstå dem og måske holde af dem, trods alt – men mere for at tvinge os til at tage stilling til denne side af samfundet: Disse mennesker eksisterer også, de er ikke forsvundet selvom vi har sat dem i fængsel.

Om et af Norens andre stykker, AKT UDEN NÅDE, udtalte instruktøren Staffan Valdemar Holm til Politiken: "Ingen af de tre mænd i AKT UDEN NÅDE kan forstå sig selv. Der er ingen selvanalyse. Bare længsel, kynisme og aggression. Deres behov for ømhed omsættes ikke i nærhed, men i aggression."(Politiken, 1999, jan. 29) Noget tilsvarende kan siges om de syv fanger i DRENGENE I SKYGGEN. Der er ingen helte, ingen succeshistorier, men man går måske nok hjem med en større indsigt i menneskets psyke efter at have set forestillingen.

Af Lars Maarup

Nogle citater om Norén:

"Noren kan altid tolkes. Han er en intellektuel dramatiker."
Bettina Heltberg i Politiken 1995, nov. 27 (Blod)

"...Lars Noréns ubeherskede, bevidst ucensurerede meddelelsestrang: Nu siger jeg, tage mig Fanden, hvad jeg vil sige, hvad som helst, der falder mig ind. Endnu en eksplosion, et brud med fortielsesbånd og sociale konventioner – for så vidt kun en ekstrapolation af hans kunstneriske frisprog.
I forvejen siger hele hans symfoni af menneskestemmer altid, hvad Fanden der falder digteren ind – og da han *er* digter – en af de stærkeste, mest spændende nulevende nordiske digtere, synes jeg – er hans replikker og dialoger næsten almægtigt, mangfoldigt autistiske – og autentiske."
Bettina Heltberg i Politiken 1998, feb. 15 (Personkreds 3:1)

"Noren vil have problemer, og det får han. For hans publikum er stadig stort set det samme Tryk Danmark/Sverige, som fornøjet led sig igennem hans øvremiddelklassedramaer, men i stedet for at vise os et formfuldendt spejlbillede, så er det denne gang den så godt som uformidlede virkelighed, vi skal se i øjnene."
Claus Beck-Nielsen i Politiken, 1998 okt. 12 (Personkreds 3:1)

"Lars Noréns egentlige scenegennembrud kom i begyndelsen af 80'erne, hvor borgerskabet udgjorde den altdominerende sociale kode og familien fyldte dét rædselskabinet, der altid står på klem i Noréns dramaer."
Lise Garsdal i Politiken 1999, juni 2 (7:3)

"Døden har altid været et grundtema i hans dramaer..."
Monna Dithmer i Politiken 2001, jan. 13 (November)

"Han skriver utroligt indfølelse. Jeg tror, at han registrerer, hvordan mennesker taler med hinanden, og derfor får hans karakterer den rigtige skævhed. De bliver ligesom

virkelighedens personer, som hver især har mange personligheder. Folk er sjældent så normale, som det fremgår af mange skuespil.”

Sara Cronberg i Politiken 2001, nov. 23 (Dæmoner)

”Lars Norén slår hårdt imod grænserne i vores liv, og det har vi nok et behov for at ud-sætte os selv for. Og så skal man huske på, og selvom det hele ser håbløst ud, kan man som publikum god forlade teateret i opløftet humør. Hvis forestillingen altså fungerer som den skal.”

Jonas Cornell til Heidi Robdrup i Politiken, 2001 nov. 23 (Rumænere)

”Han er uomtvistelig skarp, debatterende, kontroversiel, dybsindig og meget mere.”

Mikkel Thorning i Politiken 2002, okt. 14 (7:3)

”Om mine stykker nu er præget af tiltagende minimalisme? Ja, det er utvivlsomt rigtigt. Jeg er fyldt tres, og med årene skræller jeg mere og mere fra i min dramatik. Det føles gevaldig skønt.”

Lars Norén til Søren Vinterberg i Politiken, 2004, okt. 10 (Krig)

”Norén har altid bevæget sig på tilværelsens skyggesider, med de sjæleflænsende familiemaratoner, dramaerne blandt samfundets udstødte, og de seneste års nulpunktsstykker, kredsende om livet set fra dødens tærskel...”

Monna Dithmer i Politiken 2005 marts 9 (Kommer og forsvinder)

”Norén holder et spejl op for vore øjne, der nådesløst afslører de sproglige omgangsformers totale tomhed, som forhindrer os i at nå hinanden.”

Jørgen Aagaard i Fyens Stiftstidende, 2005 marts 9 (Stille musik)

”Ambitionen er en kropsnær konfrontation med velfærdssamfundets undermennesker. Og det kan mærkes. Ingen går fra *Personkreds 3* uden en gnavende følelse af at have set noget, man i sin magelighed hellere ville været foruden.”

Lotte Kofod Erichsen i Politiken, 2005 maj 19 (Personkreds 3:1)

Retsstaten Danmark

John Heuser, Jesper Asholt og Paw Terndrup.

I Danmark har vi indrettet samfundet som en retsstat. Det betyder, at vi har fordelt magten i samfundet således, at forskellige instanser tager sig af forskellige dele af magten. Man taler om en tredeling af magten fordelt på:

- Den lovgivende magt
- Den udøvende magt
- Den dømmende magt

Den lovgivende magt er Folketinget, som har 179 mandater, hvoraf der skal være et flertal for at vedtage love. Den udøvende magt er den til enhver tid siddende regering. Den dømmende magt er domstolene, der skal være uafhængige af de to andre, for at sikre borgerne mod overgreb fra staten.

En af domstolenes opgaver er at afgøre hvorvidt der er sket en lovovertrædelse, og om der skal idømmes en straf. Dette kaldes en straffesag. Mistænker politiet en person for at have begået noget strafbart, skal anklagemyndigheden, som er en offentlig institution ledet af jurister, afgøre, om sagen skal bringes for en domstol. Domstolen skal så afgøre, om man er skyldig eller ej.

(<http://www1999362.thinkquest.dk/1024x768.shtml>)

Fakta omkring fængselsvæsenet i Danmark

Kriminalforsorgen i Danmark råder over 5 lukkede og 8 åbne fængsler. Derudover er der 37 arresthuse som oftest ligger i forbindelse med domhuse eller politistationer. Det er her folk sidder, når de er varetægtsfængslet. Der er 37 arresthuse i Danmark.

De åbne og lukkede anstalter er:

Åbne anstalter:

Statsfængslet på Kragsskovhede
Statsfængslet Midtjylland (Nr. Snede & Kærshovedgård)
Anstalten ved Sdr. Omme
Statsfængslet Møgelkær
Renbæk
Søbysøgård
Jyderup
Horserød

Lukkede anstalter:

Statsfængslet i Horsens
Statsfængslet i Ringe
Statsfængslet i Nyborg
Statsfængslet i Vridsløselille
Anstalten ved Herstedvester
Kbh. fængsler: Vestre fængsel, Blegdamsvejens fængsel, Sandholmløjren og Politigårdens fængsel

Når man er fængslet på en åben eller en lukket anstalt kan man efter en rum tid få mulighed for at komme på udgang. Det betyder, at man får mulighed for at komme hjem på besøg under fængselsopholdet. Udgangen kan gøres ledsaget – det betyder, at en betjent følger med den fængslede under besøget. Den indsatte får antabus, når han skal på udgang, og han skal aflevere en urinprøve, når han kommer tilbage, for at der kan tjekkes for narkotika. Dette kaldes "alkohol- og narkovilkår".

Hver morgen er der opmønstring, hvor betjentene tjekker, at alle indsatte er i deres celler, og at de er i live.

En afsagt dom kan være betinget eller ubetinget. Ubetinget betyder, at man skal afsones i fængsel. Betinget betyder, at man kommer i fængsel, hvis man begår ny kriminalitet. En dom på tre års fængsel kan deles, så de 2 år afsones i fængsel, mens det sidste år gøres betinget. Begår den straffede ny kriminalitet lægges det betingede år oven i den nye dom.

Af Tanja Marcher

Anstalten ved Herstedvester

Det fængsel som nok kommer tættest på det som Lars Norén har skildret i denne forestilling er Anstalten ved Herstedvester, hvor behandlingskrævende personer der er idømt tidsubestemt forvaring oftest placeres.

De indsattes psykiske vanskeligheder spænder fra eksistentielle og kriseprægede problemer til svære personlighedsafvigelse. Udover medikamentel og psykoterapeutisk behandling arbejder man på anstalten med adfærds-korrigerende og holdningsbearbejdende påvirkning i det daglige arbejde - denne miljøbehandling varetages af alle anstaltens faggrupper.

Anstalten har en mangeårig tradition for behandling af sexkriminelle og har gennem årene fået en særlig ekspertise i behandling af farlige sexkriminelle.

LHS Kilde: www.kriminalforsorgen.dk

Indsattes vilkår generelt

Mads Nørby, Mads M. Nielsen, Mikkel Bay Mortensen og Peter Khouri.

I Danmark er straffen selve frihedsberøvelsen, og den indsatte bevarer sine almindelige borgerrettigheder under afsoningen.

I fængslet får den indsatte som hovedregel sin egen celle/stue på cirka syv kvadratmeter.

Den dømte kan i begrænset omfang medbringe personlige ejendele som f. eks. tøj, bøger og billeder.

De indsatte har ret til at skrive til, og modtage breve fra, hvem de vil. Kun i særlige tilfælde vil brevene blive gennemlæst.

I de åbne fængsler har de indsatte adgang til kort og mønttelefoner. I de lukkede fængsler kan de indsatte få generel tilladelse til at telefonere til 4 godkendte personer. Særlig kontrol med, at denne adgang til telefon ikke misbruges, sker ved aflytning, hvor alt optages og efterfølgende kontrolleres som regel ved stikprøver.

Frihedsstraf udstås i almindelighed i fællesskab med andre indsatte, men indsatte, der selv ønsker det, kan normalt få mulighed for at afsones straffen uden fællesskab (i enrum) eller med begrænset fællesskab.

I 2004 indførtes nul-tolerance-politiken. Som et led i denne nul-tolerance overfor narkotika i fængsler og arresthuse er der blevet indført regler om urinprøvekontrol. Kontrollen foretages både stikprøvevis og rutinemæssigt for eksempel ved indsættelsen og

ved konkret mistanke. Siden juni 2005 er der taget 24000 urinprøver. 16 % var positive.

I 2005 havde Kriminalforsorgen i gennemsnit en kapacitet på 4149 pladser. Pladserne var i gennemsnit belagt med 97,4, hvilket svarer til et belæg på 4041 indsatte.

De indsatte fordelte sig med 881 i lukkede fængsler, 1516 i åbne fængsler og 1644 i arresthusene.

8 indsatte begik selvmord i 2005.

Kilde: Kriminalforsorgens statistik 2005

Typiske træk ved kriminelle

Mikkel Bay Mortensen, Mads M. Nielsen, Mads Nørby, og Peder Dahlgaard.

“Det er ofte lettere for mænd at lade deres aggressioner komme ud i form af vold i stedet for at skulle italesætte og vedkende sig deres sårbarhed og magtesløshed gennem ord.”

Fra Kenneth Reinickes artikel “Fokus på voldsudøveren” fra antologien “Køn & vold - om voldsforskning i Danmark” udgivet af Videnscenter for ligestilling.

“Forskning og registrering af voldtægtsforbrydere viser, at de gennemgående har klarer sig dårligt i skolen og ikke har fået nogen uddannelse. De ernærer sig altovervejende som ufaglærte arbejdere, mange er arbejdsløse (...) Beskrivelsen af voldtægtsforbrydernes manglende sociale tilpasning indebærer, at temmelig mange af dem kan klassificeres som psykopater.(..) Psykiatriske og psykologiske beskrivelser af voldtægtsforbrydere tyder på, at en del af gerningsmændene er grænsepsykotiske, og at nogle (10%) endvidere er psykotiske i gerningsøjeblikket.(...) Mange voldtægtsforbrydere er enlige, og samtidig med, at de udviser tegn på generelle former for asocial adfærd, har de altså tilsyneladende også generelt problemer i relation til kvinder. Nogle voldtægtsforbrydere bruger mere vold end nødvendigt for at tvinge kvinden. Og der

findes voldtægtsforbrydere, som handler fuldstændig uventet og uforståeligt for omgivelserne, tilsyneladende uden ydre motivation.”

“Det er i opvæksten, vi lærer, at det er godt at være et lovlydigt og ansvarsfuldt menneske, (...) Det er dog vanskeligere for et barn, er vokser op i et inkonsekvent miljø, præcist at vide, hvornår en handling udløser straf, (...) Skal indlæringen af normer være vellykket, er resultatet afhængigt af socialisering og af barnets tryghed til følelsesmæssigt at kunne knytte sig til sine forældre. Når evnen til følelsesmæssig tilknytning lider skade, bliver evnen til indlevelse og indføling i andre mennesker også beskadiget.(..)”

“Det er typisk for de unge krænker, at de har haft store indlæringsvanskeligheder i skolen, manglende tilknytning til kammerater, oplevet social isolation og en stærk følelse af ensomhed”

“Undersøgelser viser, at børn, der selv har været udsat for vold i hjemmet eller har været vidne til vold, har en øget risiko for at udvikle seksuelt krænkende adfærd.”

“Det er ikke absolut afgørende for en senere krænker-adfærd, om disse unge har været udsat for seksualiserende overgreb, men der findes undersøgelser, der fortæller, at op mod halvdelen af voksne og unge krænker selv har en baggrund med fysisk og/eller seksuelt misbrug.”

“Den unge krænker kan - via tidlige oplevelser - være disponeret for at reagere på hændelser, som er stressende eller frustrerende med for eksempel en følelse af hjælpeløshed eller udsathed. En af måderne han kan forsøge at holde disse følelser nede på, kan være ved at fantasere om at udøve kontrol over andre: Følelse af afmagt kan føre til fantasier om magt, som senere kan farves seksuelt.”

“Omsorgssvigtede børn kan (...) være præget af, at deres tanker og adfærd nærmest invaderes af seksualitet.”

Kilde: Jeanette Deleuran "Man voldtager da piger!" Høst & Søn 2004

“Nogle pædofile accepterer deres pædofile trang, integrerer den i deres selv billede og ser den alt i alt i et positivt lys. I kølvandet på accepten ses ofte retfærdiggørelser af pædofile forhold og intellektualiserende argumenter.”

“De fleste mennesker, der begår seksuelle overgreb mod børn, har svært ved at acceptere deres afvigende handlinger. Majoriteten af dem, der forgriber sig seksuelt på børn, reagerer med skam, skyldfølelser og angst på deres overgreb. De ser deres seksuelle impulser over for børn i et negativt lys og kan ikke integrere dem i deres selv billede. Oftest lider de på grund af tilstedeværelse af impulserne. Perversionen opleves typisk som noget fremmed for dem, som noget fremmed der tvinger sig på, som en art sygdom der rammer dem.”

Fra Thomas Hammerbrink "Man jager et bæst - men man fanger et menneske" i antologien "Pædofili" Forlaget Frydenlund 1999.

Interview med tre elever fra 3g på Odense Katedralskole

Hvad er jeres opfattelse af 'fængsel' – kender I nogen der har siddet inde?

Rasmus: Jeg kender nogen der har siddet inde – det var fordi de skyldte nogle rockere penge, så det var af fri vilje – for at slippe for de værste af rockerne.

Hvordan var det? Hvor slemt er det at sidde i fængsel?

Marie: Det er vel ikke noget menneskes ønske at blive berøvet sin frihed – som det sker i et fængsel, men der er også stor forskel på hvor man sidder – i isolation, i lukket eller åbent... på afdeling for pædofile – de har det bestemt ikke sjovt – eller fordi man har kørt for stærkt. Det psykiske miljø er rigtig hårdt – mellem de indespærrede. Fængslet har sit eget hierarki.

Louise: Min far har siddet i åbent fængsel. Det var ikke slemt. Det var lige som når man flytter hjemmefra, de skulle selv lave mad, han ringede hjem hver eneste aften, så jeg ved ikke hvor meget frihedsberøvelse det var – mere som et kurophold...

Bliver forbrydelser straffet hårdt nok i DK – eller for hårdt?

Louise: Det kommer an på hvilke forbrydelser man snakker om. Fx seksuelle overgreb bliver straffet mildere end falskneri og svindel med penge – og det synes jeg er helt forskruet.

Marie: Man kan få tre eller ti år i fængsel, men det er ikke nødvendigvis det der afgør om straffen er hård. Det kan for eksempel være meget hårdere af få en behandlingsdom, for så bliver man tvunget til at gøre noget ved det. Det er ikke altid fængslet, der er den rette løsning.

Rasmus: Det er individuelt om det er en hård straf – nogle blive påvirket med det samme, andre opbygger en facade, så de bliver endnu mere kolde, og slet ikke lærer noget af det.

Marie: Det er jo meningen det skal hjælpe.

Hvorfor straffer vi? For at holde forbryderne væk fra gaden, eller for at forbedre?

Marie: Ifølge lovgivningen er meningen med fængslet at man skal forbedre sig. Man bliver frihedsberøvet for at blive et bedre menneske af det.

Tror du på det?

Marie: Nej. Hvis man spærrer Peter Lundin inde, så er det præventivt, for at han ikke skal begå flere forbrydelser. Han må være psykisk syg, og hvis man ikke kan behandle det, så er det en måde at undgå at han gør det igen. Men det er mere for at passe på folk udenfor, end for at gøre dem indenfor bedre.

Louise: Se fx USA, hvor man spærre folk inde, det hjælper overhovedet ikke, og selv om de har hårde straffe, er der folk der vil sige 'hvorfor er de ikke blevet straffet hårdere?'

Hvad kunne man gøre i stedet?

Louise: I Finland har man lavet rehabiliteringshjem, hvor forbryderne danner et minisamfund, hvor de skal lære at begå sig, og så bliver de indsluset i samfundet bagefter – hvilket åbenbart har vist sig at være meget vellykket.

Rasmus: Der bør være flere tilbud i fængselet, om fx en uddannelse som håndværker derinde. Det er jo tit folk der ikke har taget en uddannelse som kommer i fængsel, så hvis de kunne få den mulighed inde i fængselet, så er der meget større chance for at de kunne komme ud og fungere i samfundet, så de havde noget andet at gribe til i stedet for den kriminelle løbebane.

Marie: Hvis man har fået en uddannelse, føler man sig noget værd – og har noget at tilbyde. Så kan man få kone og børn – mand og børn – det kunne være en større motivationsfaktor, hvis man selv kan se en fordel...

Hvorfor bliver folk kriminelle?

Louise: Desperate tider tyr til desperate midler.

Marie: Fordi de keder sig. De værste kriminelle er de intelligente der ikke behøver at gøre det selv, der kan få andre til det.

Hvorfor straffer man økonomiske forbrydelser hårdere end for eksempel voldtægt?

Rasmus: Det virker også forkert. At krænke en pige er et indgreb i hendes frihed, mens indgreb i den frie økonomi er noget andet. Men rammen for seksuelle forbrydelser burde hæves, for man skal stadigvæk straffe dem der begår økonomiske forbrydelser – hvis det ikke bliver straffet hårdt nok, så er der andre der kan se samme fidus. Der ikke i samme grad nogen, der efterligner voldtægt.

Louise: Der er måske noget galt oppe hjernen på den der begår voldtægt.

Marie: Voldtægt er altid svært at vurdere – nogle gange er det måske klart nok, men i langt de fleste tilfælde er det svært at sige om det var eller ej, fordi pigen måske er gået med et stykke af vejen.

Jeg tror også man straffer økonomisk kriminalitet så hårdt fordi det er et tillidsbrud. Vi skal kunne have tillid til hinanden i pengesager ellers går samfundet ned. Hvis man bryder den tillid, så skal det straffes hårdt.

Hvornår er man kriminel? Kunne I ende med at blive kriminelle?

Louise: Min far kom i åbent fængsel fordi han kørte ind i en tom ambulance med en promise på 1. Sådan er der mange - spørgsmålet er om de egentlig er kriminelle...Jeg kunne godt komme til at køre lidt for stærk eller snakke i mobiltelefon.

Er det lidt okay at overtræde visse regler?

Louise: Hvis jeg ser en bilist der taler i mobiltelefon, så bliver jeg vred, for tænk hvis det er mig han kører ned hvis han er uopmærksom, men jeg kan godt selv finde på det...

Rasmus: Der er småting, som egentlig er forbudt, men man gør det alligevel, for man regner det ikke for noget, lige at snuppe et æble hos grønthandleren.

Marie: Men man må gerne smage på vindruerne...

Louise: Frugt er vel frugt, må man så også smage på æblerne?

Rasmus: Må man så tage to vindruer, eller hele klasen...

Kan man altid finde grænsen mellem det er okay og det kriminelle?

Rasmus: Det kan godt være man går over strengen, men bagefter vil man tænke over det.

Marie: Men man skubber grænsen hver gang. Før kørte jeg aldrig over for rødt lys, nu kan jeg godt finde på det. Især om natten, der er der ingen grund til at vente. Man skal kunne forstå reglen for at adlyde den.

Af Lars Maarup

Hvad står der i aviserne om straf og behandling?

"Pædofile, der på trods af behandling og fængselsstraf alligevel fortsætter deres overgreb på børn, skal kunne idømmes permanent kirurgisk kastration. Det mener formand for Børns Vilkår, Peter Albæk og børnepsykolog John Aasted Halse,...."

"Nogle grupper vil blive endnu mere utilregnelige og begå endnu voldsommere overgreb, fordi deres i forvejen svage identitet er blevet yderligere skadet ved det radikale kirurgiske indgreb, siger formand for foreningen Sex og Samfund, læge og seksualforsker Christian Graugaard.

Kilde: Fyens Stiftstidende 25. februar 2007

"Kriminalitet har sociale årsager" Flemming Balvig, professor i retssociologi

"Hvis man er offer som barn, bliver man gerningsmand som voksen." Bent Isager-Nielsen, kriminalinspektør.

"... at leve i et straffrit samfund er lige så meget en utopi som at leve i et samfund, der er fri for kriminalitet. Men det drejer sig om at holde strafniveauet nede og bruge færrest muligt redskaber fra det arsenal af straffe, vi har. For når det gælder straf er jeg stort set imod. Selve idéen med straf er jo, at det er en smerte, man bevidst påfører

andre mennesker. På den måde kan man godt sige, at det har noget tilfælles med kriminaliteten. Begge dele er noget, der bliver gjort mod nogle, som ikke ønsker at det bliver gjort imod dem.” siger Flemming Balvig”

Kilde: Politiken 22. april 2006

”Den øgede brug af fængsling beror i reglen ikke på stigning i kriminaliteten, men på strafskærpselser og en forkærlighed for indespærring, der ofte bygger på hævnorienterede følelser, og sjældent på videnskabelige forestillinger om straffens nytte eller skadevirkning.”

”Man kunne også fremhæve de meget populære amerikanske supermax-fængsler, hvor de indsatte isoleres i årevis i højteknologiske anstalter, mens deres rettigheder reduceres til det minimale. ”Three strikes and you are out”, ”supermax”, ”scared straight”, ”Zerotolerance” osv. – de nye straffepolitiske tendenser er omgivet af en kærteret machoretorik, der lige så godt kunne stamme fra en Hollywood action-film. (...) Flere af begreberne er i øvrigt velkendte fra den hjemlige debat, som f. eks. ”nultolerance”. Et princip der lyder lidt som en pædagogisk vittighed, men anvendes i ramme alvor.”

”I efteråret 2004 konstaterede professor i strafferet, Vagn Greve, at det ”er dybt problematisk og uheldigt, at politikerne ikke længere interesserer sig for straffens virkninger, men alene den signaleffekt, der ligger i, at man skal kræve og gennemføre højere straffe.”

Kilde: Politiken 28. marts 2006, Af Peter Scharff Smith

”Ifølge Peter Scharff Smith (historiker) er nutidens kriminalpolitiske tendenser blandt andet et resultat af, at man i 1970’erne forlod knap 200 års tanke om kriminelle som behandlingskrævende og fængsler som forbedringsanstalter. Indtil da var den moralske kurs udstukket af politikerne, men det var op til fængselsvæsenet og videnskaben at føre det ud i virkeligheden. Sammenbruddet i behandlingstanken havde flere årsager, men en af dem var forskning fra USA, der konkluderede, at indsatsen i fængslerne ikke virkede. ”Nothing works” blev et nyt mantra, og det efterlod et tomrum i kriminalpolitikken. ”Tomrummet åbnede op for den hævnorienterede bølge, som siden har grebet politikere i hele den vestlige verden, og som har ført til flere i fængsel i længere tid”, forklarer Peter Scharff Smith. Boomet i straf begyndte i verdens førende strafnation, USA, hvor man har femdoblet brugen af fængsler de seneste 25 år. Og selv om Europa ikke kan følge med, har vi de seneste ti år set en fordobling af fangebefolkningen i flere europæiske lande, med Spanien, Holland og England blandt de førende nationer. Alle steder, også i Danmark, med bred politisk opbakning.

Kilde: Politiken 22. oktober 2006, af Line Vaaben Vennekilde.

”... hvorfor straffer vi? Handler det om hævn, retsfølelse eller om at komme på ret kurs? Og hvad får vi ud af det? Ifølge justitsministeren kan det koges ned til to ting: En hård straf tilgodeser retsfølelsen og fortæller samtidig ofrene, at samfundet står på deres side. ”Grundlæggende sætter man ikke fok i fængsel fordi det har den store præventive effekt. Jeg bliver ustandseligt mødt med det argument: Folk bliver ikke bedre mennesker af at komme i fængsel. Næh, det kan godt være, men vi sætter ikke folk i

fængsel, fordi det virker særligt præventivt. Men de begår ikke kriminalitet, mens de sidder der. Det er i hvert fald svært”, siger Lene Espersen.

”I det danske samfund har vi stor respekt for det enkelte individ. Vi vil ikke finde os i noget som helst, og derfor er der så stor opbakning til en hård kurs overfor kriminelle. Det danske samfund har utroligt gode tilbud til alle, hvor der bliver gjort meget for at bryde den sociale arv, og vi har et socialt sikkerhedsnet. Så der er ikke mange undskyldninger for at blive kriminel. Der bliver brugt hundredevis af millioner på at skabe nogle gode rammer, og derfor er tolerancen måske ikke så stor over for dem, der blæser på solidariteten.”

Kilde: Politiken 12. november 2006, af Line Vaaben Vennekilde.

”Vuggeviser er vel ikke, hvad man troede, de hårde drenge i Nashville gik og brugte deres barytoner mest på. Men i et fængsel i Tennessee er der alligevel dømt regelmæssig lullaby på gangene. Her tilbyder man nemlig indsatte et kursus i barnepleje for – som der står i kursusbeskrivelsen – at hjælpe dem til at blive bedre fædre, når de kommer ud og skal reetablere deres familieliv. Ud over teoretisk undervisning i børnepasning og psykologi får fangerne også stukket et par virkelighedstro dukkebørn i favnen – af slagsen, der skrider, bøvser og fylder pseudo-bleen i en stadig strøm. Fangerne skal blandt andet lære at tackle børns behov og adfærd på en ikke aggressiv måde.”

Kilde: Politiken 27. februar 2007

”Fængselsinspektør kritiserer indsatte forhold – nogle regler er unødigt restriktive og stødende mener Bodil Philip fra Statsfængslet i Ringe.

Den værst tænkelige situation en løsladt fange kan stå i, er at stå på gaden uden at have været udenfor fængslet i flere år. Det mener fængselsinspektør i Statsfængslet i Ringe. (...) Vi mener, det er meget vigtigt, at de indsatte kommer på udgang, før de bliver løsladt. Men reglerne for udgang, før de bliver løsladt. Men reglerne for udgang er blevet så restriktive, at det ikke altid er muligt, siger Bodil Philip. I det hele taget er de indsatte blevet underlagt betydeligt strengere kontrol end tidligere. – nogle af stramningerne finder jeg unødvendigt stødende. Men andre er nødvendige, for vores indsatte i dag har langt større problemer, end vi tidligere har været vant til, siger Bodil Philip. Hun understreger, at de indsatte mulighed for at komme i behandling og for at uddanne sig til gengæld er langt bedre i dag end tidligere.

Kilde: Fyns Amts Avis 11. februar 2007

I forbindelse med Tønder sagen skriver det tidligere pædofili offer Kristian Ditlev Jensen at han er vred og forundret over at dommerne ikke udnyttede den mulige strafferamme helt.

”... Alligevel kan dommeren altså forestille sig en sag, der skulle være hele ”to år værre” end et helt hold af forbrydere, der serievoldtager et par pigebørn i årevis mod betaling. Interessant. Selv jeg, der dog personligt har set flere pædofile i aktion endog meget tæt på, kan faktisk ikke. Problemet med den måde, vi behandler pædofile forbrydere på i retssystemet har at gøre med dæmonisering. På den ene side kan vi ikke udstå dem – de er ondskabsfulde og gør det med vilje. Men på den anden side kan vi kun fatte deres ufattelige ugeringer, hvis vi vælger at se dem som syge. ... Skal vi straffe en syg mand? Skal vi behandle en ond mand?”

Kilde: Politiken 24. februar 2007, Kristian Ditlev Jensen

"Helt op til 1933 betragtede man børn, som havde været udsat for blodskam, som medskyldige, og de blev ofte straffet med fængsel. Indtil 1866 endda med dødsstraf, fortæller Mette Seidelin (har skrevet specialet "Da børn var medskyldige") (...) Grunden til at man straffede børnene var, at man dengang anså dem for medskyldige. Pigenes seksualitet var afgørende for, om hun blev kendt skyldig. Den Seksuelle pige var mindre troværdig end den asexuelle. Problemet var, at de piger, der var over 16 år, ofte havde været mere eller mindre seksuelt aktive eller i hvert fald kigget efter drenge. Det blev skæbnesvangert for dem i retssager om blodskam, og straffen var et forsøg på at genopdrage dem, (...) Blodskam var et brud på sædeligheden, og som regel var det naboer eller venner af familien, der anmeldte sagen. "Hun var mandfokegal", "Hun hang altid ud af vinduet" og "Hun havde kigget efter dragonerne". – I disse tilfælde – og hvis pigen havde en kæreste – blev hun altid betragtet som skyldig."

Kilde: Ugeavisen om Mette Seidelins speciale "Da børn var medskyldige"

Arbejdsspørgsmål

1. Prøv at beskrive de forskellige karakterer i forestillingen
2. Prøv at beskrive hvilken indvirkning forestillingen havde på dig
3. Har forestillingen forandret dit syn på straf?
4. Tror du det hjælper at straffe?
5. Kan man undvære straf?
6. Kender du nogen der har været fængsel?
7. Prøv at interviewe hinanden om jeres holdninger til fængsel, straf og behandling.
8. Prøv at sætte dig i offeret og dets pårørendes sted – hvordan ser begreberne ud fra deres synspunkt?
9. Er der mennesker som vi ikke kan have i samfundet – og som bare skal spærres inde?
10. Forhold dig til begreberne: retsfølelse, hævn, beskyttelse, behandling, nultolerance og retfærdighed.
11. Prøv at læse de forskellige citater fra pressen som straf. Sammenlign de forskellige holdninger og diskutér dem.
12. Prøv at sammenligne de to tekstuddrag om pædofilisagen i Tønder og om hvordan man straffede blodskam i gamle dage. Hvad fortæller de to artikler dig om de forskellige tider?

Gode links

Om "Det politiske system i Danmark":

<http://www1999362.thinkquest.dk/1024x768.shtml>

Om den historisk-politiske udvikling i Danmark:

<http://www.leksikon.org/art.php?n=1023>

Kan kontaktes for oplæg ved tidl. indsat

www.krim.dk

Læs om kriminalforsorgen og deres arbejde

www.kriminalforsorgen.dk

Det Kriminalpræventive Råd

<http://www.crimprev.dk/sw159.asp>

Balance i frihed (BLF) er et privat initiativ. Det er tilbudet om et netværk med det formål at støtte og hjælpe pårørende til nuværende og tidligere indsatte i fængsler, arresthuse og pensioner!

<http://www.balanceifrihed.dk/>

Litteratur

Thuesen, Jutta: *Fængsler – kommer man nogensinde ud?* CDR Forlag, Århus 1997

Livet bag tremmerne. Interviews og fotos fra danske fængsler og arresthuse, KRIM 1992

Lund, Preben: *Bag gitter og tremmer – hverdagen i danske fængsler.* Grafisk Forlag, København, 1991

Greve, Vagn; Nielsen, Beth Grothe; Snare, Annika: *Nytter det? Mosaik om kriminalforsorg og kriminalpolitik.* Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2001

Holmgård Jørgensen, Lars: *Lige om næste hjørne*

Emne: kriminalitet ; unge ; sommerferie ; forelskelse ; humor

Jakob er lige blevet student, og sammen med vennen Peter glæder han sig til at nyde pigerne og det danske sommerland, men der kommer noget i vejen.

Balvig, Flemming: *Det voldsomme samfund: om vold som problem og fængsel som løsning / Flemming Balvig. - Kbh. : Jurist- og Økonomforbundet, 2000*

Olsen, Inger: Bag hegnet / Inger Olsen; i samarbejde med Allan Larsen. 2003. Et almindeligt menneske, Inger Olsen (f. 1949), med en dom på 60 dages fængsel fortæller om paragrafferne, narkomanerne, vaneforbryderne og de kvindelige medfanger i Statsfængslet ved Horserød og den måde, fangerne bliver behandlet på.

Andre referencer

"Forbrydelser" (dvd) instrueret af Annette K. Olesen med Trine Dyrholm. Filmen er optaget i Nyborg Statsfængsel og giver et meget realistisk billede af, hvordan hverdagen i et fængsel er.

Lang, Nikolai: Det sidste skrig i fængsler

Emne: Statsfængslet Østjylland ; Friis & Moltke ; fængsler ; fængselsvæsen ; arkitektur ; fanger

Arkitektfirmaet Friis & Moltke har tegnet århundredets første danske fængsel. Bag den 1400 meter lange ringmur om Østjyllands Statsfængsel venter et helt nyt fængsel og en helt ny filosofi om, hvordan man bedst håndterer de indsatte, som der for hvert år bliver flere af i Danmark. Kodeordet hedder sektionering.

Direktoratet for Kriminalforsorgen: Direktoratet for Kriminalforsorgen. Emne: kriminalitet; Kriminalforsorgen ; fængsler ; fængselsvæsen

Oplysninger om de enkelte fængsler. Detaljeret statistik om Kriminalforsorgens arbejde og statistik 1998- findes under Statistikberetninger

Lund, Preben: 16 år i fængsler. Emne: Lund, Preben, f. 1955-02-20 ; fængselsbetjente ; fængselsvæsen ; kriminelle

Preben Lund (f. 1955), der er tidligere fængselsbetjent i det danske fængselsvæsen, beretter om sit arbejdsliv gennem 16 år blandt nogle af landets mest kriminelle.

Jensen, Erik: Hverdag i Vestre

Emne: Vestre Fængsel ; fængselsvæsen ; fængsler ; fanger ; fængselsarbejde ; arbejde

Om hverdagen i Danmarks største og hårdeste fængsel.

Lindskov, Anders: Forbedring og straf,

Emne: kriminelle ; straf ; resocialisering ; fængselsvæsen ; fængsler ; fanger.

Kofoed Rasmussen, Lene: Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning: ti unge og ni institutioner

Emne: unge kriminelle ; ungdomskriminalitet ; ungdomssanktionen ; unge ; straf ; kriminalitet

Gennem interviews med unge der er blevet idømt ungdomssanktion, med sagsbehandlere og med ledende institutionspersonale undersøges det om sanktionen virker efter hensigten.

Damgaard, Mikkel: Højt hår og tæt på klienterne, Justitsministeriets Forskningsenhed, 2007

Emne: Kriminalforsorgen ; socialrådgivere ; socialrådgivning ; kriminelle ; samfundstjeneste ; kriminalforsorg

Anette Rasmussen fører tilsyn med straffede, der er idømt samfundstjeneste. Det er et alsidigt job, hvor hun sommetider er den eneste, de straffede har at tale med om deres problemer.

Uddrag fra manuskriptet

Scene 28(FÆLLESRUMMET)

PER

Jeg ville have Peter Hjørne, men den gik ikke, der var jo det der med Tøndersagen, og som det andet alternativ så Mikael Skjødt.

OLOF

Man kan kun have et alternativ, ikke noget andet.

PER

Hold din kæft. . . Han er en hård negl, han går lige direkte til sagen.

OLOF

Folk begår tit den fejltagelse. Man kan kun tale om et alternativ. Har man flere muligheder så er det ikke længere alternativ til noget.

ANDERS

Ja, jo, det kan godt være . . . Hvad hedder ham der. . . der plejer at være med i fjernsynet? Han plejer altid at sige et eller andet.

PER

Der er nogen der siger at han er allieret med dem som han er forsvarer for. Men det er noget sludder/pis. Jeg snakkede med nogle der kom til Vridsløse og som var med i Broderskabet . . . Det er skumle sager de har gang i. Tager gidsler og sådan noget. Dengang jeg var på Nordvang overvejede jeg om man for sjov skyld skulle tage en psykolog, men hvad fanden skulle man stille op med sådan en, man havde vel skudt ham for at blive fri for at høre på alt det lort.

ANDERS

Han hedder Bjørn Elmquist.

PER

Ja, men han er jøde. Det er en jøde. En jødeadvokat.

ARNE

(Kommer ind tre gange, sætter sig)

PER

Men det er klart. . . sådan en havde måske været smart, hvis man er nationalsocialist. Så ville jeg ikke have siddet her.

ANDERS

Der kommer Arne . . . Skal du nu ryge igen? *(lille pause)* Det var nogen der ringede til dig.

PER

Så havde jeg siddet sammen med helt normale fyre der ser ud som mig. Der er jo forskel på om der sker noget når man er skidefuld eller bliver provokeret og tilfældigvis har lidt for meget adrenalin lige på det tidspunkt eller om man er syg i hovedet, der er forskel på at hade noget som man så kanalisere ud og at være syg i hovedet som dem her, der sidder her.

ANDERS

Nu tænder han en cigaret igen.

ARNE

Ja, og hvad så?

ANDERS

Nej, nej.

PER

Og har man een gang været besværlig så får man det prædikat på sig hele tiden og altid og om og om igen. . . men dem der er psykopater, det er noget helt andet. De kan jo virke ligeså søde og rare det skal være, uden at nogen mærker noget. . . Min sag, det er jo mediebilledet, for mediernes billede af noget er jo virkeligheden for de fleste . . . mere virkeligt end det der skete. . . Så du det der om Ultimate fighting i avisen, hvor der var en russer der slog en modstander ihjel, du kan slå lige som det passer dig, der er ingen der forhindrer dig i at gøre hvad du vil, bare du ikke bider øret af ham, som Mike Tyson. Der findes en anden slags hvor man slås til nogen dør, nogen skal dø, det er meningen, for alvor, der var en der fortalte om det, som havde en video, men det går ud på at man skal tage livet af den anden så han dør. (Pause) Nej, men det . . . det var for fanden tilfældigt . . . tilfældigt altså, noget der skete, som kan ske for enhver der har en dårlig dag. Det bliver jo i og for sig ikke bedre af at man sidder her. (Pause) De fleste af os som var med er helt almindelige danske fyre der har en patriotisk ideologi og som har fået nok. Helt normale fyre der ser ud som jeg gør. . . og den halve by var der og gav os support, det mærkede man jo, det kunne man mærke i ryggen at de var på vores side men de kunne ikke gøre andet end at tie stille. Men jeg får jo breve hele tiden og sympatierklæringer. . . der er brug for enormt meget support hvis man skal klare at gå igennem sådan noget her og ikke ved hvornår man bliver fri igen.

ARNE

Nej . . .

PER

Nej.

ARNE

Nej, det er jo bedre at få en tidsbestemt straf, om det så er tyve år.

PER

Men sådan nogle skide børnehavekneppere og som ham der med sin mor de skulle direkte i helvede.

ANDERS

Ja. Det siger jeg også. Der er han . . . han har altid sort tøj på.

PER

Der er dem der er meget værre end mig . . . end jeg, og som kun har fået fire år.

ARNE

Nej, der er ingen lighed for loven.

ANDERS

Det er måske bedre også at indføre dødsstraf i Danmark.

PER

Helt sikkert. For visse ting. Pædofile skulle de skyde med kinesiske nakkeskud.
Der er den ene sag efter den anden nu, den ene mere modbydelig end den anden. . .
Der var en bulgarer som havde voldtaget en masse små drenge og som de ville ud-
vise, men så skrev han og sagde sit bulgarske statsborgerskab op så nu kan de ikke
sende ham hjem, tilbage. . . Jeg mener spark ham ud. Det er jo Bulgariens problem.
Det er ikke vores problem.

CHRISTOFFER

(Til sin usynlige hund, som befinder sig en halv meter oven over ham) Tag dem, slå
dem ihjel . . . spring på dem nu!

OLOF

Hvad siger du?

CHRISTOFFER

Jeg snakkede med min hund, ikke med dig.

OLOF

Jaså. Aha.

CHRISTOFFER

Jeg har en usynlig jagthund.

OLOF

Ja, det kan jeg se.

CHRISTOFFER

Den er ikke bare usynlig og kan flyve, den har heller ingen pels, den er helt nøgen, som en fiske.

OLOF

Hvor hyggeligt.

CHRISTOFFER

Den gør alt hvad jeg vil have. Som en fiske. Den flyver ved min side og slår de personer ihjel som jeg vil have skal dø. Den er forresten ikke så usynlig. Den ser bare sådan ud. Hey, hvorfor laver de ikke flere ting af pikhud. . . Hvis de for eksempel lavede en håndtaske af pikhud så behøvede man bare klappe den lidt så ville den blive til en kuffert. Det var måske det tyskerne var i gang med.

PER

Det er jo Bulgariens problem. Det er ikke Danmarks problem.

ANDERS

Kan de bare gøre det, sige deres statsborgerskab op sådan uden videre?

PER

Ja. Der er ikke nogen steder at sende ham hen, for han er ikke statsborger nogen steder. I stedet for bare at blive sparket ud med røven først . . . Sådan er det i USA, og sådan er det også i Tyskland, tror jeg, men ikke her, for her får man lov til at blive og får pension jo mere lort de har gjort desto bedre . . . Dem der ikke var så intelligente at sørge for at blive født her som danske statsborgere. Det sker den ene gang efter den anden.

ARNE

Der er ingen lighed for loven. Det er bare noget pis de kommer med.
Vi får tre minutter . . . til at fortælle. . . om vores eget liv. Det er ligesom i fjernsynet. . . Vi får tre minutter. . . til at prøve at gøre rede for . . . og dommen er allerede bestemt . . . den er bestemt på forhånd.

PER

Man kan nå meget på tre minutter.

ARNE

Ja . . . men man kan ikke nå at forklare noget.

ANDERS

Man kan heller ikke forklare alting. *(Pause)* Om man så havde en hel måned.

ARNE

De her skide cigaretter er alt for milde.

ANDERS

Det er for at man skal ryge mere, inhalere dybere.

PER

Nu skal jeg pisse!

ANDERS

(Tænder for fjernsynet) Hvad er der i fjernsynet?

PER

Anders Fogh. Han er god. Ham kan jeg respektere. Af en politiker at være . . . Havde jeg kunnet stemme tidligere så havde jeg måske stemt på Venstre, men så kom jeg i kontakt med en ældre kammerat der var nationalsocialist og begyndte at snak-

ke med ham, stillede spørgsmål og debatterede, og så opdagede jeg at ligemeget hvor gode argumenter jeg havde så tabte jeg altid til ham når vi diskuterede. (*GÅR UD*)

ANDERS

Jaja . . . Er der noget ordentligt? Er der noget der er værd at se?

ARNE

Det ved jeg ikke.

ANDERS

Nej, der er bare noget lort. (*Pause*) Det er snart påske.

ARNE

Så plejer det at blive bedre . . . bedre programmer, i helligdagene. . . så kommer alt det der er godt på een gang.

ANDERS

Jeg får besøg. . . til påske.

ARNE

Gør du det? Din pige. . . en pige?

ANDERS

Nej. Jeg har ingen pige. Mine forældre. De kommer på besøg.

ARNE

Jaså.

ANDERS

Ja, jeg får tre timer. Skal møde dem. . . De planlægger det som om det var et statsbesøg. Ledelsen. (*pause*) Første udgangstilladelse siden jeg kom her. . . Har du været ude?

ARNE

Ja, jeg har været ude nogle gange . . . men det var ret intetsigende.

ANDERS

Hvad lavede du?

ARNE

Ja, hvad lavede jeg . . . Sidste gang. . . da gik jeg ned til den der kunstudstilling, og så spiste jeg en middag, og så købte jeg en pose slik og så tog jeg hjem.

ANDERS

Ja, vi skal på en eller anden café dernede og der skal vi være i en halv time og bagefter har vi en time i parken, og så har vi en time her i besøgsrummet, hvis ikke det bliver dårligt vejr, for så må vi nok blive i besøgsrummet.

